

2016RGW55

DATUM	23-5-2016
AAN	Commissie RGW
VAN	Bart Krol
DOORKIESNUMMER	-
ONDERWERP	Vervolgfragen over de bijenstand in Utrecht

Geachte Commissieleden,

Tijdens de vergadering van de Statencommissie RGW van 11 april 2016 heeft u bij de bespreking van het agendapunt 2016RGW32 'Tegengaan bijensterfte Utrecht' en het bijbehorend memo, aanvullende vragen gesteld over de stand van de bij in Utrecht en over het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de Utrechtse gemeenten. Middels dit memo beantwoord ik de gestelde vragen. Het is daarbij essentieel om een onderscheid te maken tussen de gehouden bijensoort 'de honingbij' en de van nature in ons land voorkomende wilde bijensoorten. Ook de laatste vervullen een essentiële rol bij de bestuiving van gewassen, maar maken tevens een belangrijk onderdeel uit van de biodiversiteit.

Honingbijen

De wintersterfte bij honingbijen in de afgelopen winter is gemeten binnen het 'Honingbijen surveillance programma' en deze blijkt met 6,5%¹ op een normaal niveau te liggen. Navraag bij de partijen die bij dit programma betrokken zijn, leert dat er specifiek voor de provincie Utrecht geen uitspraken zijn te doen, maar aangegeven wordt dat er geen reden is om aan te nemen dat de sterfte in Utrecht erg zou afwijken. De Bijenhouders Vereniging Utrecht e.o. geeft een zelfde soort signaal af en voegt daaraan toe dat juist andere bijensoorten (de wilde bijen) ook aandacht nodig hebben, omdat zij bedreigd worden door het afnemen van de diversiteit aan bloemplanten en het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

In 2013 en 2014 is door de Monitor Uitwintering Bijenvolken² wel per provincie de wintersterfte van honingbijen in kaart gebracht, en specifiek voor deze jaren bleek de wintersterfte in Utrecht landelijk gezien de laagste te zijn. In de rapportages bij laatstgenoemde Monitor wordt overigens aangegeven dat de provincie als administratieve eenheid geen optimale vergelijkingsmaat is, omdat de provincie gebieden bevat met b.v. sterk uiteenlopende verschillen in landgebruik, die mogelijk van invloed zijn op het risico op bijensterfte.

Wilde bijen

In Nederland komen ook wilde bijensoorten voor. Niet met al die soorten gaat het even goed. Van deze bijensoorten staat ruim de helft (56%) op de nationale Rode Lijst: 35 soorten zijn verdwenen, 31 ernstig bedreigd, 52 bedreigd, 53 kwetsbaar en 17 gevoelig.

Sinds 1 januari 2000 zijn er in de provincie Utrecht 167 wilde bijensoorten waargenomen. Van de bijensoorten waarmee het landelijk gezien het slechtst gaat (verdwenen, ernstig bedreigd en bedreigd) zijn er 56 ook uit de provincie Utrecht bekend, met respectievelijk 6, 14 en 36 soorten. Hiervan zijn er slechts 18 soorten recent, dat wil zeggen sinds 1 januari 2000, in de provincie Utrecht aangetroffen. Ook in Utrecht lijkt het dus niet goed met de wilde bijensoorten te gaan.

¹ Link bij persbericht 21 april 2016. http://www.wageningenur.nl/upload_mm/4/d/7/7942b863-7354-44ae-9b76-e289cf29e22f_Persbericht%20bijensterfte2015.pdf

² Monitor Uitwintering Bijenvolken 2013 en 2014, Nederlands Centrum Bijenonderzoek, R. van der Zee.

Informatie over de aanwezigheid van wilde bijen wordt verzameld door deskundige particuliere onderzoekers. Het vraagt veel expertise om die honderden verschillende bijensoorten te herkennen en het is daarom niet mogelijk om heel frequent vlakdekkende informatie over wilde bijen te genereren. Voor dit type onderzoek worden de waarnemingen dan ook meestal voor langere periodes gesommeerd waarmee een redelijk nauwkeurig beeld van de stand in die periode gegeven kan worden. Informatie over de bedreiging wordt dan weergegeven in landelijke Rode Lijsten die in opdracht van de Rijksoverheid worden opgesteld en periodiek geactualiseerd. De meest recente Rode Lijst voor bijen is uit 2003. Bij een recente analyse in het kader van het opstellen van het boek 'De Nederlandse Bijen' (2012) wordt ten aanzien van de wilde bijen gesteld dat het er op lijkt dat de achteruitgang van de Nederlandse bijendiversiteit voornamelijk heeft plaatsgevonden in de periode vóór 1990. Daarna is het aantal soorten dat afneemt ongeveer in evenwicht met het aantal soorten dat toeneemt. Deze resultaten suggereren dat de afname van de Nederlandse bijendiversiteit tot stilstand is gekomen. Hopelijk wordt dit gevolgd door een herstel. Pas bij een volgende analyse kan hierover meer duidelijkheid ontstaan. Op dit moment bestaat er nog geen duidelijkheid over het moment waarop de landelijke Rode Lijst zal worden geactualiseerd.

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Gewasbeschermingsmiddelen bevatten actieve stoffen die zijn bestemd om planten of plantaardige producten te beschermen tegen schadelijke organismen. Biociden zijn bestemd om schadelijke organismen te vernietigen; ze worden gebruikt om bijvoorbeeld algen en onkruid te bestrijden.

De provincie Utrecht heeft, vanuit ons grondwaterbeschermingsbeleid en het Programma Schoon grondwater Utrechtse Heuvelrug, de gemeenten in het verleden gestimuleerd om het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen te reduceren. De gemeenten die een grondwaterbeschermingsgebied binnen hun grenzen hebben, geven in de gebiedsgesprekken aan in het grondwaterbeschermingsgebied in principe geen bestrijdingsmiddelen te gebruiken. Daarnaast geldt dat er een landelijk verbod is op de toepassing van een beperkte groep bestrijdingsmiddelen binnen alle grondwaterbeschermingsgebieden.

Met het Rijksbesluit van 9 maart 2016³ behoort het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door alle gemeenten op afzienbare termijn tot het verleden. Wat onder 'gewasbeschermingsmiddelen' wordt verstaan, daarvoor verwijst het Besluit naar Verordening (EG) Nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009⁴. Het Besluit bevat een wijziging van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden. De wijziging regelt dat het professioneel gebruik van deze middelen op verharde oppervlakken in 2016, en op alle overige oppervlakken met ingang van 1 november 2017, niet meer is toegestaan. De bedoeling is dat verharde oppervlakken, zoals wegen, pleinen en andere infrastructuur, en de groene buitenruimte, zoals parken, bossen en tuinen, op termijn zonder gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen (kunnen) worden beheerd. De achtergrond van dit Besluit is de bescherming van de menselijke gezondheid en de kwaliteit van het oppervlaktewater tegen vermijdbaar gebruik van deze middelen. Het Rijksbesluit kent een aantal uitzonderingen, onder andere voor specifieke terreinen voor sport en recreatie⁵. En daarnaast geldt het Besluit niet voor particulieren en de land- en tuinbouw⁶.

3 Besluit van 9 maart 2016 tot wijziging van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden in verband met het niet toestaan van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw.

4 Verordening (EG) Nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009. Te vinden via <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:309:0001:0050:nl:PDF>

5 Staatscourant, jaargang 2016, nr. 12110. Te vinden via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/zoeken/staatscourant> en deze [link](#).

6 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bestrijdingsmiddelen/inhoud/gewasbeschermingsmiddelen>